

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 28 Aralık 2011

Atlantik Ötesinden Yoksullukla Mücadele Öyküleri

Arjantin, aynı Türkiye gibi, uzun süredir izlemekte olduğu IMF destekli istikrar programının doğal sonucu olarak 2001 sonunda derin bir krize sürüklendi. Arjantin ekonomisi 2002’de yüzde 5 daraldı; işsizlik oranı yüzde 25’e fırladı; ücret ve maaşlar çöktü. Arjantin hükümeti, devlet başkanı Nestor Kirchner’in önderliğinde IMF’nin neoliberal nitelikli istikrar programlarını red ederek, dış borçlarının yarısından fazlasına moratoryum ilan etti; yoksullukla mücadeleyi ve emeğin istihdam ve ücret kazanımlarını öne çıkartan özgün bir ekonomik programı izledi.

Arjantin ekonomisi 2002-2010 arasında birikimli olarak yüzde 94 oranında reel büyüme kaydetti. IMF tahminlerine göre Arjantin’in büyüme hızı 2011’de yüzde 8 civarında olacak. Hemen bir karşılaştırma için not edelim: Arjantin’in neoliberal istikrar programlarını red ederek geliştirmiş olduğu iç talebe ve emek gelirlerinin çoğaltılmasına dayalı büyüme programının sonucunda elde edilen söz konusu yüzde 94’lük büyüme kazanımları, komşusu Brezilya’nın (yüzde 44) ve Türkiye’nin (yüzde 45.7) toplam büyüme oranlarının yaklaşık iki mislidir!

Söz konusu dönemde Arjantin’de (geniş anlamda) gelir yoksulluğu neredeyse üçte iki oranında gerileme gösterdi. 2001’de *günde 4 \$* ile ölçülen gelir yoksulluğu oranı nüfusun yarısına ulaşmış idi. 2010 başında bu oran yüzde 14.3’e gerilemiş idi. Eğer daha dar kapsamlı olarak hesaplanan *günde 2.5 \$* sınırına dayalı uç yoksulluk oranı düşünülürse, bu oran 2001’de nüfusun dörtte biri iken, 2010’da yüzde 6.6’ya düşürülmüş idi. İşsizlik oranı ise yüzde 25 düzeyinden, 2010’da yüzde 8’in altına indirilmişti.

Arjantin’in 2002 sonrasında uygulamış olduğu büyüme modeli, dış borç moratoryumuna misilleme olarak uygulanmakta olan kredi boykotlarına ve göreceli olarak düşük doğrudan yabancı sermaye yatırımı girişlerine rağmen, doğrudan doğruya emek gelirlerinin artışına dayalı iç talebe dayandırılmıştı. Buna ek olarak, Arjantin Merkez Bankası aktif bir döviz kuru ve sermaye hareketlerinin kontrolü politikaları aracılığıyla gerçekçi ve reel devalüasyonist bir kur politikası izlemiş ve uluslararası iktisat yazınında *istikrarlı ve rekabetçi reel döviz kuru* diye adlandırılan modelin geliştirilmesine öncelik etmişti.

2002 sonrasında Arjantin’de maliye politikası, rastgele hedeflere dayalı ve öncelikle finansal burjuvazinin çıkarlarını korumaya yönelik olan *faiz dışı mali bütçe fazlası* stratejisi yerine, sosyal harcamalara dayalı bir genişleyici maliye politikası izlemiş idi. Bu program uyarınca sosyal harcamalar milli gelirin yüzde 10.3’ü ile 14.2’si arasında tutulmuş ve son olarak 2009’da ilan edilen *Asignacion Universal por Hijo* (Çocuk Başına Evrensel Dağıtım) programıyla birlikte çocuklara yönelik sosyal yardımlaşma fonları arttırılmıştı.

Arjantin büyüme modelinin kendine özgü koşullarının ürünü olduğunu; ve başka ülke deneyimlerinde bire bir taklit edilemeyeceğinin farkındayız. Burada, kanımızca, Arjantin deneyiminden elde edilebilecek tek doğru politika yaklaşımı, geleneksel neoliberal istikrar paketlerinin dışına çıkabilen ve kendi öz kaynaklarına dayanan bir kalkınma modelinin uygulama örneğinin varlığıdır. Söz konusu örneğin, şu anda komşumuz Yunanistan'a önerilen geleneksel neoliberal düşüngenün bağınaz reçeteleri sonucunda ancak 9 yıl sonra kriz öncesi milli gelir düzeyinin yakalanabileceği öngörüsüyle karşılaştırıldığında, anlamı kuşkusuz daha da artmaktadır.

Ülkemize gelir isek, yukarıda Arjantin için sıraladığımız verileri bir karşılaştırma elde etmek amacıyla Türkiye'nin verileri ile sınyalım:

- 2002-2010 arasında Türkiye milli geliri toplam yüzde 45.7 artış göstermiştir. Arjantin yüzde 94. Arjantin'de söz konusu dönemde çoğunlukla *cari işlemler dengesi* fazla vermiştir. Türkiye'de ise 2011'de cari işlemler açığı milli gelirinin yüzde 10'una ulaşmak üzeredir.
- 2002 sonrasında Türkiye'de işsizlik oranı yüzde 10 platosunda seyretmiş; ancak son dönemde, 2011'in yaz aylarında yüzde 9'un altına düşürülebilmştir. (Bir çok araştırmacının, söz konusu işsizlik ve istihdam verilerine kuşku ile yaklaşmakta olduğunu anımsatalım).
- 2002 sonrasında Türkiye'de (günde 4 \$ ile hesaplanan) gelir yoksulluğu oranı 2002'de yüzde 30.3'ten, 2009'da yüzde 4.35'e düşmüştür. Gıda artı gıda-dışı bütüncül yoksulluk oranı ise aynı dönemde yüzde 26.96'dan, yüzde 18.08'e gerilemiştir. Türkiye'nin yoksulluk oranlarının hesaplanmasında günde 4 dolarlık uluslararası standardının Türk Lira'sına dönüştürülmesinde *satın alma gücü paritesinin* kullanıldığını; ve buradaki döviz kurunda 1 doların fiyatının 2002 için 62 kuruş, 2008'de 98.3 kuruş; 2009'da ise 91.7 kuruş olarak (TL lehine değerli olarak) alındığını belirtmekle yetinelim.

Bütün okurlarımın yeni yılını, barış ve esenlik dolu günler özlemleriyle kutluyorum. 2012'nin inadına daha mutlu, daha adil ve daha barışçı bir yıl olacağı inancıyla.